

J.W. Rosłon

"Grammatik des biblischen
Hebräisch : Völlig neue Bearbeitung
der "Hebräischen Grammatik für den
akademischen Unterricht" von Oskar
Graether", Wolfgang Schneider,
München 1980 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 20/2, 313-315

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

morfologia jak i syntaksa. System taki zachęca uczącego się do zapoznawania się z gramatyką w sposób prawie bezbolesny, a jednocześnie daje satysfakcję czytania od razu tekstów biblijnych i zachęca do sięgania po inne teksty z odwagą, że nie są one czymś strasznie trudnym. Przy tym faktycznie wprowadza się wiele tekstów interesujących z różnych ksiąg. Uzupełnieniem wiadomości gramatycznych są traktaciki dołączone w formie trzech Apendyksów: pierwszy o fonologii, drugi o semantyce i trzeci o historii języka hebrajskiego, wprowadzający w semitystykę ogólnie, w rozwój języka hebrajskiego oraz hebrajskiego pisma. Studiujący nie obciąża się tymi szczegółami w trakcie poznawania podstawowych zasad, a może do nich zawsze sięgnąć w razie potrzeby, czy też przestudiować je po przejściu przez tematy zasadnicze i konieczne.

Bibliografia podaje pozycje ogólne z semantyki, lingwistyki i semitystyki, gramatyki (ograniczając się do 7 najbardziej gruntownych), słowniki i konkordancje, studia specjalistyczne, oraz wydania najnowsze Biblii hebrajskiej (m.in. A. Dotana, Tel Aviv 1972). Następuje słownik hebrajsko-angielski do wyrazów wprowadzonych w ćwiczeniach i to według form cytowanych a nie tematów (pierwiastków), z dodatkiem wymowy fonetycznym. Ponadto dodano indeks przedrostków, indeks przyrostków (sufiksów), indeks rzeczowy i indeks omawianych miejsc biblijnych (cytowanych tekstów).

Przy przejrzystym i estetycznym układzie książka daje dużo satysfakcji i samym wyglądem zachęca do czytania. Pochwały na jej temat nie wydają się przesadne. Kto może posługiwać się podręcznikiem w języku angielskim nie powinien zaniedbać korzystania z tak pożytecznego i nowoczesnego wtajemniczenia w język hebrajski. Coś podobnego przydałoby się w języku polskim obok wydanej ostatnio gramatyki hebrajskiej W. Tylocha.

J.W. Roston

Wolfgang Schneider, *Grammatik des biblischen Hebräisch. Völlig neue Bearbeitung der „Hebräischen Grammatik für den akademischen Unterricht“ von Oskar Graether*. Ein Lehrbuch, München 1980, Claudius Verlag 8°, ss. XIV+299, druk offset.

Zaraz w pierwszych zdaniach przedmowy autor stwierdza, że ta gramatyka jest podręcznikiem. Nastawiona jest na podanie tego tylko, co jest wymagane konkretnie do zrozumienia tekstu, a więc całkiem

praktycznie i to przy założeniu, że tłumaczyć się będzie z hebrajskiego a nie na hebrajski. Oparł się na gramatykach naukowych von Beera, Meyera czy Geseniusa-Kautzscha, ale szedł własną drogą, uważając np. że analogie do gramatyki szkolnej łacińskiej bardziej zaciemniają niż wyjaśniają charakterystyczne właściwości hebrajskiego. Najbardziej rozbudowana nowocześnie została składnia zgodnie z sugestiami najnowszej lingwistyki. Autor starał się w niej ująć w jakiś system prosty i zrozumiały czasy hebrajskie oraz regularność w konstruowaniu różnych rodzajów tekstów. Książka wydana metodą offsetową, maszyna hebrajska miała ładne, duże i dobrze wyrysowane czcionki, ponadto autor, gdy trzeba coś uwydatnić, ręcznie rysuje litery. W tekście dużo tabliczek ilustrujących zasady, potrzebne odmian są na miejscu. Podręcznik dzieli się na trzy klasyczne części: *Pismo-dźwięk-słowo*; *Nauka o formach i Składnia* (syntaksa), ponadto na paragrafy, punkty i podpunkty oznaczane tylko cyfrowo. Podczas gdy część 1 i 2 poza estetycznym układem i ilustracją w tabliczkach, nie odbiegają od zwykłego układu treściowego szeregu gramatyk, w części 3 składniowej podaje się (w ramkach) teksty biblijne (nawet całe perykopy obok poszczególnych zdań), ilustrujące omawiane prawa syntaktyczne i charakterystyczne zjawiska. Obok tekstów występuje tłumaczenie niemieckie poszczególnych wierszy odpowiadających rozkładem tekstowi hebrajskiemu. System czasowy słowa posiada własny wykres ilustracyjny jego funkcjonowanie. W ogóle i w części morfologicznej więcej miejsca poświęca autor czasownikom niż imionom, sprowadzając deklinację do kilku bardziej charakterystycznych wzorów, jak to się zwykle spotyka w gramatykach. Na ten podręcznik wypada wskazać, jeśli chodzi o nowoczesne i praktyczne jednocześnie a w miarę wszechstronne zapoznanie się ze składniowymi możliwościami wyrażania myśli w ustalonych pewnymi prawami czy zwyczajami schematach przez autorów biblijnych. Zgodnie z założeniem metodycznym wyrażonym we wstępie, nie podaje autor kompletnych tablic odmian (paradygmatów), uważając je za zbędne. Nie uwzględnia też w podawanych tekstach biblijnych akcentów masoreckich, z wyjątkiem najsilniejszych, które wraz z kilkoma innymi omówił w części 1. Tam też zawarł parę uwag co do masoreckiego tekstu ST i masory. Przy alfabecie uwzględnił pismo Raszi i kursywę obok pisma kwadratowego. Wśród indeksów mamy: indeks form gramatycznych, indeks do syntaksy, słowniczek hebrajski do dwóch pierwszych części i osobny do składni. Następuje po nich wykaz miejsc biblijnych. We wszystkich indeksach operuje się nie stronami lecz punktami i podpunktami cyfrowymi podziału treści książki. W słownikach hebrajskich nie podaje się znaczenia tylko odsyłacz do punktów w treści podręcznika.

W sumie omawiana tu pozycja stanowi cenną pomoc przy nauce

języka, zwłaszcza przez poruszane w ostatniej części zagadnienia dziś aktualne w językoznawstwie i stosowane coraz częściej przez egzegetów do odnajdywania właściwej myśli przez analizę formy i struktury tekstu, jego zdań i stylu wypowiedzi, oraz przez dużą ilość przytoczonych przykładów ze wszystkich zbiorów Biblii, chociaż przeważają teksty z Prawa i Proroków starszych. Szata zewnętrzna i metrapaź podręcznika mogą służyć za wzór dla tego rodzaju publikacji: jasność, pogłębienie, praktyczność i wysoka estetyka, brak prawie całkowicie pomyłek i błędów z niedopatrzenia; u nas niestety, można powiedzieć, nagminnych.

J.W. Roston

Robert Helbing, *Grammatik der Septuaginta. Laut — und Wortlehre*. 2., unveränderte Auflage, Göttingen 1979 Vandenhoeck & Ruprecht, 8° ss. XVIII+149.

Wśród spotykanych licznie gramatyk języka greckiego, uwzględniających zwłaszcza język *koine*, mamy zwykle do czynienia z gramatykami ograniczającymi swe zainteresowanie do Nowego Testamentu. Nawet wielkie leksykony naukowe mają w pierwszym rzędzie na uwadze ten zakres słownictwa, ilustrując co najwyżej analizowane wyrazy paralelami z autorów greckich i m.in. z LXX. Chyba znamienne jest, że w zeszłym roku wydano po raz drugi gramatykę R. Helbinga, która pojawiła się w r. 1907 czyli u progu naszego wieku i mogła być po raz drugi opublikowana bez zmian, z nie uzupełnioną nawet nowszą literaturą. W trzech głównych działach przedstawione zostały tu fonetyka, morfologia i słowotwórstwo. Brak jest składni. Zamieszczono na końcu słowniczek grecki z odsyłaczami do stron w gramatyce.

Jest to praca sumienia i drobiazgową z przeobfitym materiałem porównawczym z języka greckiego klasycznego, z tekstów papirusowych, inskrypcji itd., wszystkiego, co było do dyspozycji od początków XX w. Z powodzeniem może służyć za punkt wyjściowy do nowego dzieła, uwzględniającego dwudziestowieczne a zwłaszcza powojenne znaleziska i studia nad LXX rozwijające się w ostatnich dziesięcioleciach. Na marginesie tej pozycji tutaj tylko przypomnianej z racji na nowe wydanie, podkreślić należy potrzebę opracowania gramatyki do LXX w języku polskim. Pewne kroki w tym kierunku mogą być podjęte,